

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA BİLİNÇLİ TAKSİR KAVRAMI VE UNSURLARI

*Meaning and Components of Conscious Negligence
With Related Court of Appeal's Sentences*

Onur YİĞİT

Yargıtay 12. Ceza Dairesi Tetkik Hakimi

ÖZET

Bilinçli taksir, taksir ile kast arasında yer alan bir kusurluluk durumudur. Bir taraftan taksire (bilinçsiz taksir) uzanırken bir taraftan da kasta (olası kast) uzanır. Türk Ceza Hukukunda kusurluluk halleri; taksir, bilinçli taksir, olası kast ve kast olarak düzenlenmiştir. Taksir, özensizlik ve dikkatsizlik sonucu öngörülebilecek neticelerin öngörülememesi; bilinçli taksir, öngörülmesine rağmen istenmeyen neticenin gerçekleşmeyeceği inancıyla hareket edilmesi; olası kast, doğrudan istenmeyen neticenin öngörülmesi ve kabullenilmesi; kast ise, suçun yasal unsurlarının bilinmesi ve istenmesidir. Kavramların tanımlarındaki benzerlikler, olayların nitelendirilmesinde zorluklara yol açmakta, özellikle bilinçli taksirin, olası kast ile karıştırılmasına neden olmaktadır. Neticenin öngörülmesi, bilinçli taksiri taksirden ayırmayı sağlar ise de; bu öngörme, bilinçli taksir ile olası kast kavramlarının karıştırılmasına sebep olur. Oysa ki; bilinçli taksirden farklı olarak, olası kast halinde neticenin kabullenilmesi, “olursa da olsun” düşüncesi vardır.

Bilinçli taksir halinde kişi, istemediği neticeyi öngörmüştür, ancak; yeteneği, şansı ve tecrübesi gibi faktörlere güvenerek neticenin gerçekleşmeyeceği inancıyla iradi hareketini gerçekleştirmiştir. Bu nedenle bilinçli taksir, taksirden daha ağır bir kusurluluk halidir. Bu çalışmada, bilinçli taksirin tanımı yapılmış, taksir ve olası kasttan farkı irdelenmiş, böylece uygulamada görülen problemlerin giderilmesine katkıda bulunma amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Kusur, kast, olası kast, taksir, bilinçli taksir.

ABSTRACT

Conscious negligence is a kind of fault which is between negligence and intention. Its one side extent to the intention and the other side to the negligence. There are three kinds of fault in Turkish Criminal Law which are; negligence, conscious negligence, intention, probable intention. Negligence means; not being able to see the result of the behavior because of carelessness or heedlessness; conscious negligence means; being able to see the result of the behavior but not hoping that the result could happen; probable intention means; not willing the result of the behavior directly, but still welcoming the result if it; and the intention means; committing a crime although all results of the behavior are known. There are a lot of confusion in the application -especially conscious negligence and probable

intention- because of the similarity of these four concepts. Providing the result of behavior differ the conscious negligence from negligence but this foresee is the reason of the confusion between conscious negligence and probable intention at the same time. Welcoming the result of the behavior is the main difference between conscious negligence and probable intention although all these kinds of faults contain foreseeing the result of the behavior.

In conscious negligence; men/women could see the result of the behavior before it happens but believe that the result won't occur the end because of his/her experiences or carefulness. So that conscious negligence is the harder kind of fault than the negligence. Within the scop of this article, meaning of the conscious negligence is discribed, differences between conscious negligence and probable intention are explained, thus confusions of these concepts are intended to solve.

Keywords : Fault, intention, probable intention, negligence, conscious negligence.

GİRİŞ

Toplum halinde yaşama zorunluluğu; insanoğluna bilimsel, sosyal ve kültürel kazanımlar sağlamış ise de, birçok toplumsal soruna da neden olmuştur. Tarihsel süreçte ulaşılan bilimsel seviye ve gelişen teknoloji, insan hayatını kolaylaştırmakla birlikte; önceden varolmayan tehlikeleri ve riskleri de beraberinde getirmiştir. Dünyada ve ülkemizde her yıl yaşanan trafik kazaları ile iş kazalarındaki artış ve meydana gelen kayıplar bu durumun çarpıcı örnekleridir. Bu nedenle taksirli suçlar her geçen gün daha fazla dikkat çeker hale gelmiştir. Toplum içinde yaşayan insan, başka insanlara zarar verebilecek davranışlardan kaçınmalı, özenli ve duyarlı olmalıdır. Ancak bu şekilde istenmeyen neticelerin önüne geçilebilecektir.

Bu çalışmada, üzerinde durulacak olan temel kavram bilinçli taksir ve unsurları olmakla birlikte; konunun daha anlaşılabilir olması açısından ilk olarak taksir kavramı ve unsurları açıklanacak, devamında bilinçli taksir kavramı ve unsurları üzerinde durulacak ve son olarak bilinçli taksirin, taksir ve özellikle olası kast kavramlarından farkı Yargıtay içtihatları ışığında ele alınacaktır.

I. TAKSİR KAVRAMI VE UNSURLARI

A. Taksirin Tanımı

Taksir; arapça kökenli bir sözcük olup, sözlük anlamı bir işi gereği gibi yapmama, eksik yapma, bir şeyi yapabilirken çekinip yapmama, kusur etme, kabahat ve günah gibi tanımlanmaktadır¹.

1 İçel, Kayıhan; Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk, İstanbul, 1967, s. 22; Koca,

Klasik öğretiyeye göre kast ve taksir, kusurluluk şekilleri olarak ele alınmıştır². Türk hukukunda da hakim görüş, kast ve taksirin kusurluluk şekli olarak kabul edilmesidir³. Kusurluluk; bir kişinin hukuka aykırı olarak yaptığı hareketten dolayı kınanabilmesidir⁴. Ceza hukuku anlamında kusurluluk; somut fiilin hukuka aykırı olmasını ifade eder. Türk öğretisinde de egemen görüşe göre; kusurluluk, belirli bir fiil esas alınarak, söz konusu fiili işleyen kişinin bu fiilden dolayı kınanabilir olup olmadığına ilişkin değer yargısını ifade eder⁵.

Taksir kavramı bugüne kadar birçok teoride farklı şekilde tanımlanmış olmakla birlikte, doktrinde ağırlıklı olarak benimsenen öngörebilme teorisine göre; taksir, öngörülebilir ve önlenabilir hukuka aykırı bir neticeyi öngörmek ve önlemek hususunda, gerekli dikkat ve özenin iradi olarak ihmal edilmesidir. Bu teoriye göre; neticeyi istemeyen fail, yeterli dikkat ve özeni gösterseydi, istenmeyen neticeyi öngörebilecek ve önleyebilecekti⁶. Günümüzde genel olarak, taksirli suç denildiğinde, öngörülebilir; ancak, özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi suretiyle işlenen suçlar anlaşılmaktadır⁷. Öngörülebilirlik kuramının bu taksir tanımına göre fail, fiilin meydana getirdiği sonucu istememiştir; fakat, fiilden böyle bir zararlı sonucun meydana gelebileceğini öngörebilecekken öngörememiştir. Failin kusuru, bunu yapamamış olmasıdır. Cezalandırılmasına neden olan da budur⁸.

Taksir, zararlı bir neticenin meydana gelmemesi için gereğini yapmamak veya yapılması gerektiği gibi yapmamaktır⁹. Mezger'e göre taksir, kişinin üzerine düşen dikkat etme görevinin ihlali halidir¹⁰. İtalyan öğretisinde Carrara'ya göre taksir, dikkatsizliğimiz nedeniyle yaptığımız fiilin suç teşkil ettiğini bilmememiz halidir. Başka bir ifadeyle taksir, kanuna aykırı bir davranışı, suç teşkil ettiğini düşünmeden isteyerek gerçekleştirme halidir¹¹. Maggiore'ye göre taksir, failin isteyerek gerçekleştirdiği ve fakat hem istemediği hem de öngöremediği bir neticeden sorumlu olmasıdır¹². Fail, özensizliği nedeni ile öngörülebilir neticeyi öngöremediğinden; istenmeyen sonucu engelleyecek davranışı da

Mahmut/ Üzülmmez, İlhan; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2010, s. 179.

2 Koca/ Üzülmmez, s. 179.

3 Özen, Mustafa; Ceza Hukukunda Taksir, Ankara, 2011, s. 48.

4 Mezger; Strafrecht (Diritto penale), Padova, 1935, s. 290. (Çeviren, Filippo Mandalari), naklen Özen, s. 5.

5 Özen, s. 5-7.

6 Özbek, Veli Özer; Türk Ceza Kanununun Anlamı, Ankara, 2010, s. 273.

7 Koca/ Üzülmmez, s. 211.

8 Erem, Faruk/ Danışman, Ahmet/ Artuk, Mehmet Emin; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 1997, s. 459.

9 Zafer, Hamide; Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2011, s. 235.

10 Mezger, Strafrecht , s. 367, naklen Özen, s. 90.

11 Carrara; Programma di diritto criminale, parte generale, Lucca, 1871, s. 112, naklen Özen, s.91.

12 Maggiore; Diritto penale, I, Bologna, 1951, s. 458, naklen Özen, s.91.

yapamaz. İster yetkili merciler tarafından konulmuş olan normlardan doğsun, ister müşterek tecrübelerden kaynaklansın taksir şekillerinin hepsinde, fertlere yüklenmiş olan dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali söz konusudur¹³. Bu ihlal, ihmali davranış ile gerçekleşebileceği gibi icrai davranış ile de gerçekleşebilir. Örneğin; tren yolu bekçisinin, sarhoş olduğu için yapması gereken görevini yapmayarak kazaya sebebiyet vermesi veya doktorun, hastasının karnında amaliyat bıçağını bırakması durumlarında fail, istenmeyen neticeyi ihmali davranışı ile gerçekleştirmiştir¹⁴. Başkalarının da olduğu işyerinde ruhsatsız tabancasını kurcalarken ölüme neden olan fail ise, istenmeyen neticeyi icrai davranışı ile gerçekleştirmiştir¹⁵. İster icrai, ister ihmali davranışla işlenmiş olsun, taksirle hareket eden kişinin eylemi iradidir; ancak, sonuç istenmemiştir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, Alman ve Fransız Ceza Kanunlarında olduğu gibi taksir tanımı yapılmamıştı¹⁶. Adı geçen Kanunun 455. ve 459. maddelerde tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanatta acemilik, nizam, talimat ve emirlere riayetsizlik sonucu ölüme veya yaralamaya neden olan kişilerin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştı. Bilinçli taksir halinde failin cezasının artırılacağı 45/son. maddesinde hükme bağlanmıştı¹⁷. 765 sayılı TCK'nın 455. maddesinde, "*Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik veya nizamata, evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs ... cezalandırılır*" denilmek suretiyle, taksirle öldürme suçunun işleniş şekilleri ve müeyyidesi gösterilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ise; yukarıda ayrıntısıyla açıklanan öngörülebilme kuramı doğrultusunda taksir tanımı yapılmıştır. 5237 sayılı TCK'nın 22/2. maddesinde, "*Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir*" denilmek suretiyle taksir tanımlanmıştır. Ancak; kanunumuzda taksir tanımı, sadece neticenin öngörülememesi ile ilişkilendirilerek yapıldığından eksiktir. Neticenin yanısıra, suçun yasadaki düzenlemesinde yer alan diğer tüm maddi unsurların öngörülememesi ile de ilişkilendirilmesi gerekirdi. Örneğin; taksirle öldürme suçunda fail, ölüm neticesi açısından taksirle hareket edebileceği gibi, öldürdüğü canlının insan olduğu konusunda da taksirle hareket etmiş olabilir. Bu eksiklik, maddenin gerekçesinde

13 İçel, s. 200.

14 Mezger, Strafrecht , s. 301, naklen Özen, s. 106.

15 Yargıtay 12. Ceza Dairesi 20.12.2012 tarih ve 2011/4035 Esas, 2012/9061 Karar sayılı kararı; Topaç, Tahir Hami; Türk Hukukunda Taksir, Ankara, 2013, s. 111.

16 Koca/ Üzülmüş, s. 211.

17 765 sayılı Türk Ceza Kanunu 45/son: "*Failin öngördüğü neticeyi istememesine rağmen neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde ceza üçte bir oranında arttırılır.*"

“kanuni tanımda yer alan unsurlardan birinin öngörülmemiş olması” denilmek suretiyle giderilmiştir¹⁸.

Suçun oluşumu esasında kastın varlığına bağlıdır. Taksir ise; istisnai sorumluluk şeklidir ve cezalandırma için mutlaka yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır. 5237 sayılı TCK’nın 22/1. maddesinde, “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır*” denilmek suretiyle, taksirin istisnai sorumluluk hali olduğu kabul edilmiştir. 5237 sayılı TCK’da taksirli suçlar; taksirle öldürme (TCK md. 85), taksirle yaralama (TCK md. 89), taksirle iflas (TCK md. 162), genel güvenliği taksirle tehlikeye sokma (TCK md. 171), atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme (TCK md. 173/2), trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma (TCK md. 180), çevrenin taksirle kirletilmesi (TCK md. 182), askeri tesisleri tahrip (TCK md. 307/3), savaş zamanı yükümlülükleri taksirle yerine getirmeme (TCK md. 322/2), devlet güvenliğine ve siyasi yararlarına ilişkin bilgileri taksirle açıklama (TCK md. 329/3), yasaklanan bilgileri taksirle açıklama (TCK md. 336/3) ve taksir sonucu casusluk fiillerinin işlenmesi (TCK md. 338) olarak sınırlı sayıda düzenlenmiştir.

B. Taksirin Unsurları

Taksirin unsurları,

- Fiilin taksirle işlenebilen bir suç olması
- Dikkat ve özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesi
- Hareketin bilerek ve istenerek yapılması
- Neticenin öngörülebilir olması
- Neticenin istenmemesi
- Hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunması, şeklinde başlıklar halinde sıralanabilir.

1. Fiilin Taksirle İşlenebilen Bir Suç Olması

Temel kusurluluk şekil kast olduğu için, taksirden dolayı failin cezalandırılabilmesi istisnai bir nitelik taşır (TCK md. 22/1). Bu nedenle taksirli fiilden dolayı cezalandırılmak için kanunda bu konuda açık bir düzenlemenin varlığı şarttır. Diğer bir deyişle, kanunda açıkça gösterilen hallerin dışında taksirle işlenen fiiller cezalandırılmaz¹⁹. Örneğin; 5237 sayılı TCK’nın 86. maddesinde, yaralama suçunun kasten işlenme hali düzenlenmişken; 89. maddesinde, taksirle işlenme

18 Koca/ Üzülmüş, s. 213-214.

19 Özbek, s. 274.

hali düzenlenmiştir. Buna karşın, TCK'nın 151. maddesinde yer alan mala zarar verme suçunun, taksirle işlenebilir hali düzenlenmemiştir.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi'nin bu konuya ilişkin 17.12.2012 tarih ve 2012/11209 Esas, 2012/45693 Karar sayılı kararında; *“Sanıkların, sınır komşuları olan müştekiye ait taşınmazda bulunan ağaçları kendi taşınmazlarını ihlal ettiği gerekçesiyle kestikleri, olay sonrasında ziraat mühendisi tarafından düzenlenen raporda 28 meyve ağacının kesildiği ve bunun sonucunda 3268 TL maddi zararın oluştuğunun iddia edildiği olayda; mahallinde yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporlarına göre, suç tarihinde kesilen 29 adet ağacın katılan ile sanıklara ait taşınmazların sınırında bulunduğu, 27'sinin sanıklara ait taşınmazın içerisinde kaldığı tespit edildiğinden, kendi taşınmazlarında bulunan 27 adet ağaç ile birlikte sınırdaki kalan 2 adet ağacı kesmiş olmaları gözetilerek, kendilerine ait olduğunu düşünerek suça konu katılana ait iki ağacı da kestikleri, sanıkların bu eylemlerinin kusur yönünden taksir niteliğinde olduğu ve mala zarar verme suçunun taksirle işlenmesinin mümkün olmadığından bahisle suçun yasal unsurlarının oluşmadığına dair mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir.”* denilerek, sanık hakkında verilen beraat hükmü, mala zarar verme suçunun taksirle işlenemeyeceği gerekçesiyle onanmıştır.

2. Dikkat ve Özen Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi

Hukuk düzeni, kişiye belli durumlarda belli kurallara uyma, özen gösterme ve dikkat etme görevi yüklemiştir. Bu görevi yerine getirmeyerek zararlı sonuca sebebiyet veren bundan sorumludur. Ancak, bunun için failin özen gösterme yükümlülüğüne uyması olanaklı olmalıdır²⁰.

Dikkat ve özen yükümlülüğü yetkili merciler tarafından konulmuş normlar ile bireylere yüklenebileceği gibi, ortak tecrübelerden de doğabilir²¹. Örneğin, bahçesinde kazdığı su kuyusu için gerekli güvenlik önlemlerini almayan kişinin, oluşan zarardan sorumluluğu, ortak tecrübeden kaynaklanan özen yükümlülüğünün ihlalinden doğar. Buna karşın çalıştırdığı işçisinin güvenliği için gerekli malzemeleri temin etmeyen iş verenin, oluşan zarardan sorumluluğu, iş güvenliğine ilişkin yazılı mevzuatlardan kaynaklanan özen yükümlülüğünün ihlalinden doğar.

Doktrinde genel kabul gören görüşe göre; failin yaşı, zeka derecesi, görgüsü, eğitimi ve sosyal seviyesi gibi özelliklerinin gözetilmesi

20 Özbek, s. 275.

21 Topaç, s. 59.

suretiyle, neticeyi öngörüp öngöremeyeceği belirlenmelidir²². Bütün bu yeteneklere sahip olmasına rağmen bu yükümlülüklere aykırı davranan kişi, suç tanımında belirlenen neticenin gerçekleşmesine neden olması durumunda, taksirli suçtan dolayı kusurlu sayılarak sorumlu tutulacaktır²³. Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 22. maddesinin gerekçesinde de, “fail, kendi yetenekleri, algılama gücü, tecrübeleri, bilgi düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar altında, objektif olarak varolan dikkat ve özen yükümlülüğünü öngörebilecek ve yerine getirebilecek durumda olmalıdır” sözleriyle, failin esas alınacağı belirtilmiştir²⁴.

765 sayılı TCK'nın 455. ve 459. maddelerinde taksirin gerçekleştirilme şekilleri, “tedbirsizlik”, “dikkatsizlik”, “meslek ve sanatta acemilik” ile “nizam, talimat ve emirlere riayetsizlik” olmak üzere sınırlı olarak gösterilmişti. 5237 sayılı TCK'da ise; taksirin gerçekleştirilme şekilleri sınırlı olarak sayılmamış, “dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık” şeklinde genel ve kapsayıcı bir ifade tercih edilmiştir. Yasa koyucunun bu şekilde daha genel bir ifadeyi kabul etmesi yerinde olmuştur.

3. Hareketin Bilerek ve İstenerek Yapılması

Neticeyi meydana getiren davranış, hareket iradi olmalıdır. Fail neticeyi istemese de, davranışı bilerek ve isteyerek yapmıştır. Kendi iradesinde olmayan bir hareketin sonucundan kimse sorumlu tutulamaz. Taksirli suçlarda amaç, yasaklanmamış olan bir sonucu elde etmektir, fakat meydana gelen sonuç bunun aksi olmuştur²⁵.

İradi hareket icrai olabileceği gibi ihmali de olabilir. İcrai hareket bakımından sorun bulunmasa da, ihmali hareket bakımından tartışma vardır. Örneğin; hastanın karnında makas unutan cerrah, iradi hareket etmiş sayılabilir mi? Elbetteki cerrahın makası bilerek ve isteyerek hastasının karnında bıraktığı söylenemez; ancak cerrah, mesleği gereği kendisinden beklenen dikkat ve özeni göstermeyerek iradi hareket etmektedir²⁶.

4. Neticenin Öngörülebilir Olması

Meydana gelen netice, daha önceden öngörülebilecek bir netice olmalıdır. Önceden öngörülmesi beklenemeyecek bir sonuçtan kişi sorumlu tutulamaz, aksi halde sorumluluğun kapsamı sınırsız hale gelir²⁷. Kanunun yasakladığı netice önceden öngörülmemiş ve istenmemiş

22 İçel, s. 103; Yaşar, Osman/ Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa; Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2010, s. 472.

23 Özgenç, İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2005, s. 305.

24 Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 472-473.

25 Erem/ Danışman/ Artuk, s. 457.

26 Özbek, s. 274-275.

27 Özbek, s. 276.

olmakla birlikte, öngörülebilir nitelikteyse, kişi taksirli kabul edilebilir. Eğer, neticenin hiçbir şekilde önceden öngörülmesi beklenilemez ise, bu durumda taksirden değil, ancak kaza veya tesadüften söz edilebilir²⁸. Carrara'ya göre zararlı sonucu öngörmemiş olmak taksiri kasttan, öngörmeye gücü yetmemek ise kazayı taksirden ayırır²⁹.

Neticenin öngörülebilirliğinin tespitinde failin tecrübesi, yaşı, zekası, mali durumu, eğitimi, beden kusurları, cinsiyeti ve sosyal çevresi gibi kişisel nitelikleri dikkate alınmalıdır³⁰. Öngörebilme, failin hareketinin sonuçlarını yaş, görgü, meslek gibi nitelikleri doğrultusunda tahmin edebilme kabiliyetini ifade etmektedir³¹.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin bu konuya ilişkin 05.11.2008 tarih, 2008/5242 Esas, 2008/11946 Karar sayılı kararında; *“Sanık H.E.nin ellerindeki siğil için kullandığı ilacı, ölen 2,5 yaşındaki Ö.M.nin içip ölmesinden ibaret olup, ölenin babası olan sanık C.nin evde ayrı bir odada misafir olarak kalan ve başkaları tarafından bilinen, devamlı ilaç kullanmasını gerektiren bir hastalığı bulunmayan diğer sanık H.E.nin ilaç kullanıp kullanmadığını kontrol etme gibi bir basiret göstermesi gerektiğinin kendisinden beklenmesinin; sanık H.E.nin ise 15 yaşında olup misafir olarak kaldığı evde kendisine tahsis edilen odada kullandığı ilaç şişesini kapatıp sehpa üzerine bırakmaktan ibare eyleminde, ölen çocuğun odaya girip sehpa üzerindeki ilaç şişesini açarak ilacı içebileceğini düşünmesini beklemenin de sanığın yaşı, sosyal yapısı ve bulunduğu ortam nazara alındığında, hayatın olağan akışına uygun düşmeyeceği, bu nedenle de her iki sanığın beraatlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde 22/6. madde ile ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi, kanuna aykırı olup...”* şeklindeki gerekçe ile olayın koşulları ve sanıkların kişisel özellikleri göz önünde tutularak, neticenin öngörülebilir nitelikte olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

5. Neticenin İstenmemiş Olması

Taksirli suç için neticenin gerçekleşmesi zorunludur. Bu nedenle, taksirli suçlara teşebbüs kabul edilmemektedir.

Failin bilerek ve isteyerek yaptığı davranışın neticesini istememiş olması gerekmektedir. Kast ile taksir arasındaki en önemli fark, neticenin istenmemiş olmasından ortaya çıkmaktadır. Eğer neticenin

28 Carrara; Programma di diritto criminale, s. 78, naklen Özen, s. 117.

29 Erem/ Danışman/ Artuk, s. 457.

30 İçel, s. 153.

31 Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, Caner; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2009, s. 372; Topaç, s. 65.

de istendiği anlaşılmakta ise, eylemin kasten işlendiği kabul edilir³².

Neticenin istenmemiş olması, öngörülebilir olmasından farklı birşeydir. Öngörülebilir nitelikteki neticeyi fail istememektedir, ancak özensizliği, dikkatsizliği nedeni ile öngöremediğinden, istemediği sonucu gerçekleştirecek davranışı yapmıştır.

6. Hareket ile Neticenin Arasında Nedensellik Bağının Bulunması

Failin sorumluluğu için hareket ile netice arasında illiyet bağının bulunması şarttır. Yani failin kusurlu davranışı, neticeyi meydana getirmelidir. Bu davranış olmasaydı, netice de olmazdı denilebiliyorsa, illiyet bağının var olduğu düşünülmelidir³³. Fakat salt sebep-netice ilişkisinin varlığı illiyet bağı için yeterli değildir. Ayrıca, fiziksel olarak var olan sebep-sonuç ilişkisinden doğan neticenin objektif olarak faile isnad edilebilir olması da gerekir. Başka bir deyişle netice, failin fiilinin eseri olmalı, üçüncü bir kişinin, bir rastlantının veya mücbir sebebin ürünü olmamalıdır³⁴.

Taksirli suçlara iştirak mümkün değildir, ancak mağdurun veya üçüncü kişinin davranışı da sonuca etkili olabilir. Failin davranışına eklenen mağdur veya üçüncü kişi davranışı kusursuz ise, sanığın kusurluluk durumu değişmez. Ancak eklenen davranış kusurlu ise, sonuca olan etkisine göre sanığın sorumluluğu değişecektir.

Örneğin; Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin bu konuya ilişkin 21.03.2012 tarih ve 2012/7348 Esas, 2012/7795 Karar sayılı kararında, "*Sanığın işlettiği bakkal dükkanında sattığı çatapat tabir edilen küçük patlayıcılardan satın alan 5 yaşındaki G.nin çatapatı verdiği 1,5 yaşındaki kardeşi S.nin çatapatı yemesi sonucu zehirlenerek öldüğü olayda, sanığın G.ye çatapat satması sonucu G.nin bu çatapatı kardeşine vermesi eylemi nedeni ile kesintinin gerçekleştiği, dolayısıyla sanığın eylemi ile ölüm arasında illiyet bağının bulunmadığı anlaşıldığından*" şeklindeki gerekçe ile üçüncü kişinin kusurlu davranışının, sanığın eylemi ile netice arasındaki illiyet bağı ortadan kaldıran bir unsur olduğu kabul edilmiştir.

Yine Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 18.04.2012 tarih ve 2012/2146 Esas, 2012/10396 Karar sayılı kararında; "*Oluşa ve dosya içeriğine göre, ölenin olay günü akşam saatlerinde, akraba ve arkadaşlarını ziyaret amacıyla sanığa ait inşaata geldiği, sanığın oğlu ile birlikte*

32 Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 476.

33 Taner, Tahir; Ceza Hukuku, İstanbul 1953, s. 97; Kelsen, Hans; Nedensellik ve İsnadiyet, (Çeviren Zeki Hafizoğulları), AÜHFD. C. XXXV. S.1-4(219-235), s. 224-226; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 476.

34 Özgenç, İzzet; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3.Bası, Ankara, 2008, s. 181; Koca/ Üzülmöz, s. 152; Yaşar/ Gökcan,/Artuç, s. 476.

inşaatı gezdikleri, inşaatın çatı katına çıktıkları, orada da bir süre sohbet ettikleri, daha sonra ölenin yapılan iş ve iş yeri ile ilgisi olmadığı halde, inşaatın çatı katında bulunan asansör demirlerini sökmek isterken dengesini kaybederek aşıya düştüğü, daha sonra kaldırıldığı hastanede öldüğü, bu şekilde meydana gelen olayda inşaatın sahibi olan sanığa yüklenen eylem ile ölüm olayı arasında illiyet bağı bulunmayıp sanığa atfedilebilecek bir kusur bulunmadığı halde, sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...” şeklindeki gerekçe ile mağdurun kusurlu davranışının, sanığın eylemi ile netice arasındaki illiyet bağı ortadan kaldıran bir unsur olduğu kabul edilmiş ve mağdurun kusurunu göz ardı eden ilk derece mahkemesi kararı bozulmuştur.

II. BİLİNÇLİ TAKSİR KAVRAMI

Öğretide bugüne kadar bilinçli taksirin birçok tanımı yapılmıştır. İtalyan öğretisinde Alimena'ya göre bilinçli taksir; bir kişinin, yapmış olduğu davranış üzerine, kanunda açıkça yasaklanmış olan bir neticenin gerçekleşebileceğini öngörüp, somut olayda gerçekleşmeyeceğine inanmasıdır³⁵. Sabatını'ye göre; bilinçli taksirde fail, neticenin gerçekleşebileceğini öngörmekte ve fakat öngördüğü neticenin gerçekleşmesini istemeyip, başka bir neticenin gerçekleşmesini istemektedir³⁶. İspanyol öğretisinde ise, bilinçli taksir; kişinin yaptığı hareketin tehlikeli bir netice meydana getireceğini öngörmesi ve fakat meydana gelmeyeceği konusunda kendisine güvenmesidir, şeklinde tanımlanmıştır³⁷.

5237 sayılı TCK'nın 22/3. maddesinde ise bilinçli taksir, “*Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır*” denilmek suretiyle tanımlanmıştır.

Bilinçli taksir, öngörüldüğü halde, istenmeyen neticenin gerçekleşmesine iradi hareketiyle neden olmaktadır³⁸. Türk öğretisinde genel kabul gören görüşe göre; öngörebilme, failin kişisel özellikleri dikkate alınarak saptanmalıdır. Kişisel özellikler kapsamında; kişinin yaşı, kültür derecesi, zekası dikkate alınır³⁹. Bilinçli taksir halinde fail, hareketi bilerek ve isteyerek yapmakta, istemediği sonucu da öngörmektedir; ancak, kişisel yeteneği, olayın özellikleri ve geçmiş deneyimleri gibi nedenlerle neticenin meydana gelmeyeceğine inanmaktadır. Örneğin;

35 Alimena, F; La copla nella teoria generale del reato, Palermo, 1947, s. 109, 153, 154, naklen Özen, s. 157.

36 Sabatini; Istituzioni di diritto penale, parte generale, Cilt I, Catania, 1946, s. 327, naklen Özen, s. 159.

37 Mir Puig; Derecho penal parte general, 7. Baskı, Barcelona, 2007, s. 287, naklen Özen, s. 158.

38 Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 478.

39 İçel, Kayıhan/ Evik, Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler II, İstanbul, 2007, s. 197; Özen, s. 173.

sirkte gösteri yapan ok atıcısının, izleyenlerde büyük etki yapabilmek için, partnerinin başındaki elmaya nişan alıp oku ustalığına güvenerek atması ve okun yanlışlıkla partnerine gelerek ölümüne veya yaralanmasına neden olması olayında, failin bilinçli taksirle hareket ettiği söylenebilir. Bu örnekte fail, neticeyi öngörmekte; ancak, istemediği neticenin yeteneği, ustalığı, şansı ve tecrübesi sayesinde gerçekleşmeyeceğine inanmaktadır.

Bilinçli taksir, taksirden daha yoğun bir kusurluluk durumudur. Kişi neticeyi öngörmesine rağmen, neticeyi meydana getiren davranıştan kaçınmamıştır. Ancak bilinçli taksirde de, neticenin gerçekleşmesi kesinlikle istenmez ve gerçekleşmeyeceğine inanılır. Kişi, “*neticenin meydana geleceğine inansaydı, hareketi yapmayacaktı*” diyebiliyorsak, artık failin bilinçli taksir ile hareket ettiği kabul edilir⁴⁰; aksi halde olası kast söz konusu olur. Örneğin; kendisine kırmızı ışığın yandığını görmesine rağmen, birşey olmayacağı inancıyla kırmızı ışıkta geçerek kazaya neden olan sürücü, bilinçli taksirle hareket etmiş olacaktır. Örneğimizde fail, kazanın meydana gelmesini istememekte, gerçekleşmeyeceğine inanmakta, ancak; öngördüğü bu neticeyi engelleyecek gerekli davranışı da yapmamaktadır. Yargıtay’ın mevcut uygulamaları da bu yöndedir.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin konuya ilişkin 05.12.2012 tarih ve 2012/3970 Esas, 2012/26243 Karar sayılı kararında; “*Sanığın, olay günü kayıbiraderine ait bahçede bulunan masada 4 kişi alkol alırken yanlarına gelerek onlara katıldığı, yanında bulunan tabancasıyla havaya iki kez atış yaptığı, beyanına göre, tabancasında her zaman iki mermi taşıdığı için emniyete alma dan beline takarken silahın ateş alması üzerine sağında oturan T. Ö.ye merminin isabet ederek ölümüne neden olduğu olayda, sanığın mesleki tecrübesi, atış yaptığı ortam, olayın gelişimi bir arada değerlendirildiğinde, eyleminde bilinçli taksirin unsurlarının gerçekleştiği gözetilmeden, basit taksirle öldürme suçundan hüküm kurulması,*” şeklindeki gerekçeyle, emekli asker olan sanığın, mesleki tecrübesi gereği öngörebildiği neticeyi engelleyecek davranışta bulunmaması (silahın emniyet kilidini kapatmaması), bilinçli taksir olarak nitelenmiştir.

Her somut olayda neticenin öngörülebilir olup olmadığı, fail tarafından öngörülüp öngörülmediği ve sonucun fail tarafından istenip istenmediği, somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak irdelenmelidir. Örneğin; Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 21.05.2012 tarih ve 2011/19317 Esas, 2012/12647 Karar sayılı kararında, “*Gizli buzlanmanın olduğu kaygan yolda aracının direksiyon hakimiyetini kaybederek şarapole*

40 Özbek, s. 279.

yuvarlanıp takla atması sonucu D.K.nin ölümüne ve kendisinden şikayetçi olmayan İ.S, Ö.K ve E.K.nın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir derecede yaralanmalarına neden olan sanığın eyleminde bilinçli taksirin unsurlarının bulunmadığı” şeklindeki gerekçesiyle, failin gizli buzlanma durumunu öngörmesinin kendisinden beklenemeyeceği olayda, bilinçli taksirin unsurlarının oluşmadığı belirtilmiş iken; konuya ilişkin 01.10.2012 tarih ve 2012/1131 Esas, 2012/20315 Karar sayılı başka bir kararında, “*Tecrübeli otobüs şoförü olan sanığın tipi ve fırtınalı havada, mağdurların beyanına göre daha önce polisin zincir takması için uyarısına rağmen yola devam etmesi üzerine, Kırıkkale Samsun yolu 22. km de direksiyon hakimiyetini kaybederek sağdaki şarampole devrilmesi ile meydana gelen kazada, hava ve yol koşulları, sanığın savunması ve deneyimli şoför olması, polisin zincir takması hususundaki uyarısı da gözetildiğinde, bilinçli taksirin uygulanma koşullarının oluştuğu*” şeklindeki gerekçeyle, failin olayın özelliği ve kişisel tecrübesi gereği öngörebildiği neticeyi önleyecek davranışta (zincir takmaması) bulunmaması, bilinçli taksir olarak kabul edilmiştir.

III. UYGULAMADA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

A. Bilinçli Taksirin, Taksir Kavramı ile Karıştırılması

Türk Ceza Kanunu, genel kabul gören anlayışa uygun olarak, taksiri *bilinçsiz ve bilinçli* taksir şeklinde ikiye ayırmıştır. Buna göre bilinçsiz taksir; “*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesi*” (TCK md. 22/2) olduğu halde, bilinçli taksir; “*kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi*” dir (TCK md. 22/3).⁴¹

Taksir; istenerek yapılan bir davranışın öngörülebilecek neticesinin, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılması sebebiyle öngörülememesi ve istenmeyen neticenin meydana getirilmesidir. Bilinçli taksir ise; istenmeyen neticenin öngörülmesine rağmen, neticenin meydana gelmeyeceği inancı ile davranışın isteyerek yapılması halidir. Hem taksir durumunda, hem de bilinçli taksir durumunda netice istenmemektedir. Aralarındaki fark ise; bilinçli taksirde istenmeyen netice öngörülüyorken, bilinçsiz taksirde, dikkatsizlik ve özensizlik nedeni ile istenmeyen netice öngörülememektedir.

Neticenin öngörülememesi nedeniyle meydana gelen olayda, basit taksirin kabulüne ilişkin örnek niteliğindeki Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 19.02.2013 tarih ve 2012/12386 Esas, 2013/3694 Karar sayılı kararında;

41 Koca/ Üzülmez, s. 220

“Özel Harekat Şube Müdürlüğü’nde polis memuru olan sanığın, gündüz Şube Müdürü nezaretinde, bu işe tahsisli binanın 4. Kat koridorunda 24 kişilik grupla bina operasyonu ve ani çıkan hedeflere karşı silah eğitimi alırken, görev silahı ile şarjörlü- şarjörsüz tetik düşürme çalışması sırasında hepsinin göğüs bölgesinde çelik yelek bulunduğu, sanığın o gece hastanede yatan eşinin yanında refakatçi olarak kalıp uyumadığından yorgunluk, dalgınlık ve uykusuzluk sonucu üzerinde bulunan üç adet şarjörden dolu olanı tabancasına, yapılan seri hareketlerin de katılımı ile, takarak tetik düşürmesi yüzünden arkalı-önlü çalıştığı polisin boynundan yaralanıp ölmesi şeklinde gerçekleşen olayda bilinçli taksirin unsurlarının bulunmadığı” gerekçesiyle, sanığın içinde bulunduğu kişisel durum nedeniyle meydana gelen neticeyi öngörmesinin mümkün olmadığı, bu sebeple olayda bilinçli taksirin unsurlarının oluşmadığı hükme bağlanmıştır. Buna karşın, Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 23.02.2012 tarih ve 2011/18371 Esas, 2012/5120 Karar sayılı kararında; “Sanığın, düğün merasiminin yapıldığı kalabalık alan içinde ruhsatsız tabanca ile havaya ateş etme eyleminde, silahtan çıkan merminin düğün yerinde bulunan insanlardan birine isabet edebileceğini öngördüğü halde eylemi gerçekleştirmesinde 5237 sayılı TCK’nın 22/3 maddesinde ifadesini bulan bilinçli taksir halinin varlığı ve bu nedenle sanık hakkında tayin edilen temel cezada arttırım yapılması gerektiği” gerekçesiyle, failin içinde bulunduğu koşullar gereği öngörebildiği, ancak istemediği neticenin meydana gelmemesi için gerekli davranışları yapmadığı olayda, bilinçli taksirin unsurlarının oluştuğu hükme bağlanmıştır.

Bilinçli taksirin tüm unsurlarının açıkça görülebildiği bir başka örnek olan Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 03.10.2012 tarih ve 2012/1786 Esas, 2012/20631 Karar sayılı kararında; “İleri sürüş teknikleri uzmanı olan sanığın bunun verdiği güvenle olay günü saat 02:20 sıralarında, yerleşim yeri sınırları dışında, aydınlatmanın bulunduğu, hız limitinin 90 km olduğu, hafif eğimli 3 şeritli yol üzerinde, sevk ve idaresindeki aracı ile seyri sırasında, kaza mahalline geldiğinde aşırı hızla viraja girip, bir anda direksiyon hakimiyeti kaybederek, aracı ile kendi yol bölümünde 24 metre fren izin bıraktıktan sonra bariyerlerden karşı yol bölümüne geçip, taklalar atarak 76 metre sürüklenip, ancak durabildiği olayda, araç içerisinde yolcu olarak bulunan müşteki beyanları ve olaydan sonra kaza mahallinde yapılan tespitlerden, mahkeme tarafından, sanığın aracının hızının 200 km’nin üzerinde bulunduğu ve kaza esnasında yasal hız limitinin iki katından daha fazla bir oranda araç kullandığı saptandığından, sanığın eylemini bilinçli taksirle gerçekleştirdiğinin kabulünde, bir isabetsizlik görülmemiştir” şeklindeki gerekçesiyle, üstün sürüş

yeteneği ve tecrübesine güvenerek hareket eden failin, 90 km hız sınırı olan yolda, 200 km üzerinde bir hızla seyretmesi şeklindeki eylemi, istenmeyen neticenin öngörülmesi nedeniyle, bilinçli taksir olarak nitelenmiştir. Olayda failin, neticeyi öngörmediği söylenemez; zira, yeteneği ve tecrübesi ne kadar fazla olursa olsun, mevcut yol koşulları dikkate alındığında, neticenin gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Ancak fail, öngördüğü neticenin gerçekleşmeyeceği şeklindeki yanlış kanaatiyle hareket etmiş, istemediği neticeyi engelleyecek davranışta bulunmamıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 11.10.2012 tarih ve 2012/2226 Esas, 2012/21494 Karar sayılı benzer bir kararında da; *“Söz konusu kamyonun ruhsatında istiap haddinin 13.000kg. net ağırlığının 12.000 kg azami yüklü ağırlığının 25.000 kg. olduğunun belirtildiği ancak 25.12.2008 tarihli tutanakta kamyonun mevcut yüküyle yapılan tartı sonucunda yüklü ağırlığının 44.360 kg. olduğunun belirlendiği, bu aşırı yükün etkisiyle kamyonun çekici dingilinin sağ arka dış tekerleğinin bijonların kırılmasından mütevellit yerinden çıkıp, yola fırlaması sonucu meydana gelen olayda sanığın sonucu öngördüğü”* belirtilerek, failin eylemi bilinçli taksir olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu olayda fail, mesleği gereği idaresindeki kamyonun taşıyabileceği azami yük sınırını bilmektedir. Ancak; daha önce de defalarca bu yüklerle seyretmesine, tecrübesine, şansına v.s. güvenip, neticenin gerçekleşmeyeceğine inanarak hareket etmekte ve Yargıtay kararında da belirtildiği üzere, suçu bilinçli taksirle işlemektedir.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere; neticenin öngörülmesi nedeniyle bilinçli taksir, normal (bilinçsiz) taksir halinden daha yoğun bir kusurluluk durumudur ve böylece taksir ile kast arasında yer alır. Bu özelliği nedeni ile hukukumuzda, bilinçli taksirle hareket edilmesi haline bir takım sonuçlar bağlanmıştır.

Her şeyden önce, bilinçli taksir, işlenen taksirli suçun yasal artırımı nedenidir. TCK'nın 22/3. maddesinde, bilinçli taksir halinde taksirli suçla ilişkin cezanın üçte birinden yarısına kadar artırılacağı düzenlenmiştir. Bilinçli taksir, taksirin oluşum şekillerinden biri olduğu için, Türk Ceza Kanunu'nda ayrı bir manevi unsur türü olarak değil, taksirin daha ağır bir hali olarak kabul edilmiştir.

Yine TCK'nın 50/4. maddesi uyarınca, taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası, uzun süreli de olsa, diğer koşulların varlığı halinde adli para cezasına çevrilebilir; bilinçli taksir halinde ise, ancak hükmolunan kısa süreli hapis cezası adli para cezasına çevrilebilir. Kanun koyucu, bu düzenleme ile neticeyi öngördüğü halde davranışı gerçekleştiren faili daha ağır bir şekilde cezalandırmayı amaçlamıştır.

Bilinçli taksire bağlanan sonuçlardan bir tanesi de, TCK'nın 89/5. maddesine düzenlenmiştir. Buna göre; taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı iken; TCK'nın 89/1. maddesinde düzenlenen yaralanma halleri hariç bilinçli taksir halinde, soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikayet aranmaz.

Bilinçli taksir ve taksir kavramının uygulamada karıştırılmasının temel nedeni; her ikisinde de dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilmesi ve meydana gelen neticenin istenmemesidir. Oysa ki; bu iki kavram öngörme unsurunun olaydaki varlığı ile birbirinden net bir şekilde ayırt edilebilir. Örneğin; acemisi olduğu sürat motorunu hızını ayarlamadan kullanan failin, taksirli hareketi ile kazaya sebebiyet verdiği kabul edilebilir. Ancak fail, denizde yüzen kişileri gördüğü halde, plaja yakın yerlerde hız motorunu kullanır ve bu kişilerden birine çarparak yaralanmasına neden olursa; failin artık bilinçli taksirle hareket ettiği kabul edilmelidir. Zira fail, neden olabileceği kötü sonuçları öngörmekte; ancak, şansına, yeteneğine, tecrübesine v.s. güvenerek öngördüğü sonucun gerçekleşmeyeceğine inanmaktadır.

Taksirli suçlar, en çok toplumsal düzene ilişkin kuralların ihlal edilmesi sonucu ortaya çıkar. Ancak, her kural ihlali de başlı başına bilinçli taksire vücut vermez. Bu konuya ilişkin Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 23.11.2011 tarih ve 2011/1279 Esas, 2011/5772 Karar sayılı kararında; *“Dosya kapsamına göre sanığın sürücü belgesiz ve süratli araç kullanmaktan ibaret eyleminde bilinçli taksirin koşulları oluşmadığı gözetilmeden verilen cezanın bu nedenle artırma tabii tutulması,”* gerekçesiyle, sanığın sırf ehliyetsiz araç kullanmama kuralını ihlal etmesinin, başlı başına bilinçli taksir olarak nitelenemeyeceğine hükmedilmiş iken; kırmızı ışıkta geçmeme kuralını ihlal eden sanığın eylemine ilişkin 01.04.2013 tarih ve 2012/16272 Esas, 2013/8216 Karar sayılı kararında; *“Trafik kazası tespit tutanağı, katılan ile tanık Ali Veral'ın beyanlarına göre sanığın kırmızı ışıkta geçerek kazaya sebebiyet verdiği olayda bilinçli taksirin koşullarının oluştuğu”* şeklindeki gerekçesiyle, bilinçli taksirin unsurlarının oluştuğuna hükmedilmiştir. Her ne kadar söz konusu iki olayda da kural ihlali yapılması nedeni ile benzer sonuçlar ortaya çıkıyor gözükse de; sürücü belgesiz araç kullanan sanıktan, sırf bu durumu nedeni ile neticeyi öngörmesi beklenemez. Buna karşın; kırmızı ışıkta bilerek geçen sanık, başka yöne yeşil ışığın yanmakta olduğunu, böylece o yönden gelecek araçlarla bir kaza yaşanabileceğini öngörmektedir. Sonuç olarak irdelenen Yargıtay kararlarında da görüldüğü üzere, her kural ihlali suça bilinçli taksir niteliği vermez. Her somut olayda neticenin öngörülebilir olup olmadığı; öngörülebilir ise, fail tarafından öngörülüp öngörülmediği somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak

irdelenmelidir.

Ancak; Yargıtay kimi ağır kusurluluk hallerinde, olayda öngörme unsurunun olup olmadığını araştırmaksızın bilinçli taksirin varlığını kabul etmektedir. Örneğin; Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 19.04.2012 tarih ve 2012/14241 Esas, 2012/10581 Karar sayılı kararında, *“Sanığın yönetimindeki minibüs ile 246 promil alkollü vaziyette seyri sırasında tali kusurlu olarak kazaya sebebiyet verdiği olayda, Adli Tıp Kurumu'nun bilimsel verilere dayanarak oluşturduğu görüşlere ve dairemizin yerleşmiş uygulamalarına göre, 100 promilden fazla alkol miktarının güvenli sürüş yeteneğini ortadan kaldıracığından, bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmaması gerektiğine ilişkin tebliğnamedeki görüşe iştirak edilmemiştir.”* şeklindeki gerekçesiyle, olay anında 100 promilin üzerinde alkollü olarak araç kullanan sanığın, güvenli sürüş yeteneğinin bulunmadığı, dolayısıyla bu alkol düzeyi üzerinde araç kullanan sürücünün neden olduğu kazayı öngördüğü ve fakat yine de araç kullanmakla bilinçli taksir halinde suçu işlediği kabul edilmiştir.

Şüphesiz, alkol ve uyuşturucu içerikli maddeler, kişilerin davranışlarını yönlendirme yeteneğini etkiler. Bu etki, kişinin bünyesine, alışkanlıklarına, alınan alkol veya uyuşturucu maddenin miktarına ve türüne göre değişebilir. İşte bu nedenle uygulamada belirli bir kriter oluşturmak adına, Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Dairesi'nin istikrarlı raporları da dikkate alınarak, Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında, bireysel farklılıkları da elimine edebilecek şekilde 100 promilden yüksek olarak saptanan alkol düzeyinin, güvenli sürüş yeteneğini kaybettirdiği ve bu şekilde meydana gelen olaylarda bilinçli taksirin vücut bulduğu kabul edilmiştir. Kanaatimce de; kişinin bünyesine, alınan maddenin miktarına ve türüne göre değişkenlik gösterebilecek etkilerin, bilimsel verilere göre tespit edilen bir miktarın üzerinde bulunduğu tartışmasız kabulü, benzer olaylarda uygulama farklılıklarının oluşmaması açısından yararlı ve zorunludur. 100 promilin altındaki düzeylerde ise; olayın oluş şekli ve alınan alkolün kişinin davranışlarını yönlendirme yeteneğine etkisi değerlendirilerek, olayda bilinçli taksirin unsurlarının oluşup oluşmadığı belirlenecektir.

B. Bilinçli Taksirin, Olası Kast Kavramı ile Karıştırılması

Olası kast kavramını ve bilinçli taksir ile arasındaki farkı açıklamadan önce, kast kavramını kısaca tanımlamak yerinde olacaktır. Kast; kanun koyucu tarafından yasaklanan neticenin, fail tarafından doğrudan bilinip istenmesidir⁴². 5237 sayılı TCK'nın 21/1-2. cümlesinde;

42 Alimena, F; La copla nella teoria generale del reato, s. 110, naklen Özen, s. 196.

“Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır. Gerek öğretide gerekse de mevzuattaki tanımında görüldüğü üzere kast, neticenin tüm sonuçlarıyla bilinmesine rağmen eylemin istenerek gerçekleştirilmesidir.

Mezger’e göre olası kast; kişinin doğrudan istediği neticenin yanında, gerçekleşmesi ihtimal dahilinde olan başka neticenin bulunması ve bu neticenin gerçekleşmesidir⁴³. Manzini’ye göre olası kastta fail, yaptığı hareketin istediği neticeden daha ağır veya başka bir neticeyi meydana getirebileceğini öngörmekte ve kabullenmektedir⁴⁴.

Türk hukuk mevzuatında ise; olası kast kavramı 5237 sayılı TCK’nın 21/2. maddesinde, “kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesidir” şeklinde tanımlanmıştır. Yasadaki bu tanım, olası kastın anlaşılmasında yeterli değildir. Olası kast; doğrudan istenmeyen neticenin gerçekleşebileceği öngörülmesine rağmen, gerçekleşmemesi için gerekeni yapmamak ve neticeyi göze almaktır. Olası kastta fail, neticeyi öngörmüştür, istememiştir, ancak göze almıştır⁴⁵. Olası kastta istenmeyen ancak göze alınan neticenin gerçekleşmesi, kesin değil ihtimal dahilindedir.

Ortaya çıkması kesin olan neticeler bakımından ise, doğrudan kast söz konusudur. Bu halde fail neticeyi bilir ve bu bilme istemeye eşittir. Failin gerçekleştirmeyi istediği sonucun dışında başka sonuçların ortaya çıkması zorunlu ise, olası kast değil, doğrudan kast vardır. Fail asıl gerçekleştirmek istediği neticeyi elde edebilmek için, buna bağlı olarak birtakım başka sonuçların ortaya çıkacağını bilmesine rağmen hareketini sürdürüyorsa, zorunlu sonuçları da istediği kabul edilmelidir. Örneğin; öldürmek istediği hasmının içinde bulunduğu topluluk üzerine el bombası atan fail, başka kişilerin de öleceğini kesinlikle bilmektedir ve bu bilme istemeye eşittir. Yine bomba konulan uçanın havada infilak etmesi üzerine, ölmesi istenilen kişilerin dışında başka kişilerin de öleceği kesinlikle bilinmekte, dolayısıyla tüm netice istenmektedir⁴⁶. Bu örneklerdeki faillerin olası kast ile hareket ettikleri söylenemez; çünkü, ikincil neticenin gerçekleşmesi olası değil, kesindir. Oysa olası kastta, ikincil neticenin gerçekleşmesi kesin değil, olasılık dahilindedir ve fail ortaya çıkma ihtimali olan bu ikincil neticeyi kabullenmiştir. Olası kastta, fail ihtimal dahilinde olan ikincil neticeyi öngörmesine rağmen, ne istemiş ne de istememiştir⁴⁷.

Örneğin; fail düşmanını işyerinin içinde öldürmek istemektedir.

43 Mezger; Strafrecht, s. 360, naklen Özen, s. 197.

44 Manzini; Trattato di diritto penale italiano, Cilt I, Torino, 1961, naklen Özen, s. 197.

45 Özbek, s. 239.

46 Bakıcı, Sedat; Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara, 2007, s. 303.

47 Zafer, s. 216.

Ancak, işyerinde bulunan müşterilerin de isabet alma tehlikesi vardır. Failin müşteriler ile bir alıp veremediği yoktur, onun sorunu hasmıyladır. Fakat onu mutlaka orada öldürmek istemektedir, zira başka bir yer veya zamanda bu kadar elverişli bir fırsatın eline geçmeyeceğini düşünmektedir. Tabii bu fırsatın bir dezavantajı vardır ki, bu da ölmeleriyle bir fayda elde edemeyeceği kimselerin de ölmesi olasılığıdır. Bununla beraber fail bu fırsatı kaçırmamak için başka kişilerin ölmesini doğrudan istemese de, ölmelerini kabullenir ve düşmanına orada ateş eder. Düşmanın yanı sıra, müşteri olan başka bir kişiyi de öldürür. İşte düşmanı açısından fail doğrudan kast ile hareket etmiş, müşteri olan yabancı kişi bakımından ise olası kast ile hareket etmiştir⁴⁸.

Yine örneğin; hasmını öldürmek isteyen fail, hasmının yemeğine zehir kattığında, o yemeği başkalarının da yiyebileceğini öngörmekte, bu sonuçları da kabul etmektedir. Hedefindeki hasmı yönünden doğrudan kast ile hareket eden fail, zehirlenen başka kişiler yönünden dolaylı (olası) kast ile hareket etmiştir⁴⁹.

Doğrudan istemediği neticeyi öngören ve buna rağmen göze alan failin, suçu olası kast ile gerçekleştirdiğine ilişkin Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 05.07.2012 tarih ve 2012/2033 Esas, 2012/5537 Karar sayılı kararında; *“Oluşa ve dosya içeriğine göre; sanığın tabancayla maktul A.Y.'ı hedef alarak birden fazla el ateş ettiği sırada onun yakınında bulunan ve otopark içinde maktulle birlikte araca binmek üzere olan kişilerin de isabet alarak ölebileceğini ya da yaralanabileceğini öngörmesine rağmen atışına devam etmesi üzerine mağdur E.in sol ayak iç yüzünden isabet alarak basit tıbbi müdahaleyle giderilemeyecek nitelikte yaralandığı olayda, sanığın bu eyleminin 5237 sayılı TCK. nun 21/2. Maddesi kapsamında olası kastla yaralama suçunu oluşturduğu”* gerekçesiyle, failin yaralama suçunu doğrudan kastla işlediğine hükmeden mahkeme kararı bozulmuştur. Söz konusu Yargıtay kararında fail, hasmını öldürmek için otoparkta maktülü hedef alarak peş peşe ateş etmiş; ancak, maktülün çok yakınında olan mağduru da ayağından yaralamıştır. Fail, maktül dışında başka kişilerin de ölebileceğini veya yaralanabileceğini öngörmüş; ancak, sırf maktülü öldürebilmek için doğrudan istemediği ikincil neticeleri kabul etmiştir. Fail, öldürmek istediği maktül yönünden doğrudan kasıtlı hareket ederken; yaraladığı mağdur yönünden olası kasıtlı hareket etmiştir.

Yine konuya ilişkin Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 06.06.2012 tarih ve

48 Hakeri, Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2011, s. 221.

49 Bakıcı, s. 303.

2011/20611 Esas, 2012/14334 Karar sayılı kararında; “Elindeki sopa ile katılan Ö. D.yi orta refüj ile bölünmüş caddeye doğru kovalayan, orta refüje çıkıp duran ve takip edilip edilmediğine bakan katılanı, tekrar yol kaplamasına inip kaçacağını bilmesine rağmen kovalamaya devam eden ve yol kaplamasına tekrar inip kaçmaya çalışan katılına bir otobüsün çarpıp yaralanmasına neden olan sanığın sonucu öngördüğü ancak kendisinin de katılanı yaralamak istemesi nedeni ile sonucu kabullendiği ve meydana gelebilecek kazaya rağmen katılanı takibe devam ettiği olayda, sanığın eyleminin olası kasıt ile yaralama suçunu oluşturduğu” gerekçesi ile failin suçu taksirle işlediğine hükmeden mahkeme kararı bozulmuştur. Söz konusu olayda fail, mağduru yaralama kastı ile kovalamakta, mağduru yola çıkması durumunda bir aracın çarpabileceğini öngörmekte, buna rağmen kovalamaya devam edip neticenin meydana gelmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak olayımızda fail neticeyi öngörmüş, doğrudan istemese de kabullenmiştir.

Hem bilinçli taksirin hem de olası kastın unsuru olan “neticenin öngörülmesi” durumu, bu iki kusurluluk halinin karıştırılmasına neden olur. Oysa; olası kastta öngörülen neticenin kabullenilmesi, göze alınması söz konusu iken; bilinçli taksirde, öngörülen neticenin gerçekleşmeyeceği inancı vardır. Dolayısıyla iki kusur durumu arasında çok ince bir çizgi vardır ve bu çizgi iyi belirlenemediği takdirde kolaylıkla yanlış kararlara varılabilir⁵⁰. Bilinçli taksirde de olası kasttaki gibi netice öngörülür ve istenmez. Ancak olası kasttan farklı olarak; netice kabullenilmemiş, olursa olsun denmemiş, kişisel yeteneklere, şansa, tecrübeye ve olayın özelliklerine güvenilerek veya tehlikenin derecesindeki yanılma nedeniyle neticenin meydana gelmeyeceğine inanılmıştır.

Örneğin; Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 02.11.2012 tarih ve 2012/231 Esas, 2012/22756 Karar sayılı kararında, “Suç tarihinde saat 20:15 sıralarında sanığın tarlaya giren köpeklere av tüfeği ile ateş ettiği sırada kendi evine 45-50 metre mesafedeki 2-3 m boyunda mısırların ekili bulunduğu bahçede meşgul olan katılanın isabet alıp yaralanmasına neden olduğu olayda olası kastın unsurlarının oluşmayacağı” şeklindeki gerekçesiyle, failin suçu olası kast ile işlediği iddiasıyla düzenlenen tebliğnamedeki görüşe itibar edilmemiştir. Zira fail, mısır tarlası içerisinde bir kişinin olabileceğini ve o yöne tüfekle ateş etmesi halinde çıkan saçmaların bu kişiyi yaralayabileceğini öngörmüş; ancak, istemediği bu neticenin tecrübesine, önceki benzeri davranışlarına v.s. dayanarak gerçekleşmeyeceğine inanmıştır. Bu

50 Hakeri, s. 220.

nedenle, Yargıtay kararında yerinde olarak failin bilinçli taksirle yaralama suçunu işlediği kabul edilmiştir.

Olası kastta fail, yaptığı hareketin sonucunda amaçladığı neticeden farklı olarak ikincil nitelikte neticelerin de gerçekleşebileceğini öngörmekte; fakat, bunlara karşı kayıtsız kalmak suretiyle adeta bunları kabullenmektedir⁵¹. Olası kast, failin öngördüğü ve istediği neticeyi gerçekleştirmek için işlediği fiile bağlı olarak ortaya çıkma ihtimali olan ikincil neticeye yönelik kastsır. Fail bu ikincil neticeyi öngörür ama “*olursa da olsun*” diyerek asıl amacına doğru ilerler. Bu nedenle, olası kasta seçenekli kast da denilmektedir⁵². Bilinçli taksirde ise; istenmeyen neticenin kabullenilmesi yoktur, öngörülen neticenin gerçekleşmeyeceğine inanılır, tehlike bilinir ama ciddiye alınmaz. Kısaca; bilinçli taksirde fail kendi kendine, “*yok canım bir şey olmaz*” derken; olası kastta, “*olmaz, olmayabilir, ama olursa da olsun*” der⁵³. Bilinçli taksir-olası kast ayrımında asıl belirleyici unsur, neticenin fail tarafından kabullenilip kabullenilmediğidir. Bu nedenle neticenin bilinmesi, öngörülmesi ve harekete devam edilmesi gibi ölçütler kullanılarak bilinçli taksir-olası kast ayrımı yapılması isabetli değildir⁵⁴. Örneğin; düğün, asker uğurlaması ve şampiyonluk kutlaması gibi toplumsal coşku içerisinde yaşanan olaylarda, sevinç ve coşkunun kötü bir ifade biçimi olarak havaya ateş edilmesi sonucu meydana gelen yaralanma ya da ölümlerde, failerin eylemlerinin sonucunu her durumda öngördükleri söylenebilirse de, kabullendikleri söylenemez. Duyguların bu tür yanlış şekillerde dışa yansıtılmasında, kullanılan araç özü itibariyle tehlike arzetsede de, amaç tehlike taşımamaktadır. Ancak, bu iki zıt unsur bir arada bulunmaktadır⁵⁵.

Konuya ilişkin olan Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 18.10.2012 tarih ve 2012/4268 Esas, 2012/7745 Karar sayılı kararında; “*Saniğın gönüllü köy korucusu olduğu ve ruhsat süresi dolmuş olan kalaşnikof marka tüfeğinin bulunduğu, olay günü ikamet ettiği köyde yapılan düğün merasimi sırasında üzerinde bulunan tüfek ile havaya ateş ettiği, yapılan ateş sonucu mermilerden birisinin düğün konvoyunda bulunan maktülü, batın sol üst kadrandan girerek dalak, mide, kalın barsak ve akciğerinden yaraladığı, bu yaralanma sonucu maktülün iç organ yaralanmasına bağlı iç ve dış kanama sonucu yaşamını kaybettiği olayda; saniğın, öldürme suçunun yasal tanımındaki unsurlarının gerçekleşmesini öngörmesine karşın*

51 Demirbaş, Timur; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2011, s. 349.

52 Sabatini; Istituzioni di diritto penale, s. 313, naklen Erem/ Danışman/ Artuk, s. 453.

53 Hakeri, s. 222.

54 Özen, s. 199.

55 Özen, s. 195.

eylemi gerçekleştirdiği, dolayısıyla olası kastla öldürme suçundan ceza verilmesi gerekirken yazılı şekilde bilinçli taksirle ölüme neden olma suçundan hüküm kurularak eksik ceza tayini” yerinde görülmemekle, suçun bilinçli taksirle işlendiğine hükmeden ilk derece mahkemesi kararı bozulmuştur. Örnek verilen Yargıtay kararında da görüldüğü üzere, olası kast belirlemesi yapılırken sadece öngörme unsuru kullanılmıştır. Oysa yukarıda da belirttiğimiz üzere, olası kast unsurunun olayda vücut bulabilmesi için tek başına neticenin öngörülmesi yeterli olmayıp; failin öngördüğü neticeyi kabullenmesi de gerekir. Düğün gibi, asker uğurlaması gibi kutlamalarda, sevinç ve coşku içerisinde olan failin, eyleminin sonucu meydana gelen ölüm olayını kabullendiği, olursa da olsun dediği ne derece söylenebilir. Zira coşku, neşe, heyecan ve gurur ile kin, nefret, öfke gibi kötü duygular aynı anda aynı filde toplanamaz⁵⁶. Bu nedenlerle kanaatimce; Yargıtayın söz konusu kararında, hatalı değerlendirme ile failin bilinçli taksir niteliğinde olan eylemi, olası kast olarak nitelendirilmiştir.

Yine benzer şekilde Yargıtay 3. Ceza Dairesi 25.03.2013 tarih ve 2013/7122 Esas, 2013/12210 Karar sayılı kararında; “*Sanığın düğün konvoyuna katılan araçlar içerisinde bulunduğu, bir süre ilçeyi dolaşıp ilçe dışında park halinde iken etrafta mağdurlar ve başkaları bulunduğu halde tabanca ile havaya ve yol kenarındaki trafik levhasına ateş ettiği, bu eylemi neticesinde çeşmeye doğru yürümekte olan mağdur Seçkin’in hayati tehlike geçirecek şekilde yaralandığı, Seçkin’i yaralayıp vücudundan çıkan merminin ileride araç içerisinde bulunan mağdur Selahattin’in bulunduğu aracın camını kırarak mağdurun başına isabet ettiği ve onun da basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandığının anlaşılması karşısında sanığın mağdurları olası kast ile yaralama suçundan cezalandırılması gerekirken yazılı şekilde bilinçli taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma suçundan hüküm kurulması” şeklindeki gerekçesi ile hatalı değerlendirmeye düşmüş; düğün coşkusuna kapılan ve sevincini yanlış şekilde dışa vuran failin eyleminde kin, öfke ve nefret duyguları bulunmadığı halde, yaralama suçunu olası kast ile gerçekleştirdiğini kabul etmiştir.*

Aynı konuya ilişkin Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 04.07.2012 tarih ve 2012/18108 Esas, 2012/16926 Karar sayılı kararında da; “*Olay tarihinde sanığın, arkadaşı olan Yener Çakmak’ın çocuklarının sünnet düğününe gittiği, ikinci katta erkeklerin, üçüncü katta ise bayanların toplanmış olduğu, sanığın alkol alarak sokakta eğlenceyi izlerken, eğlencenin coşkusuyla balkondan ruhsatsız tabancayla*

56 Özen, s. 195.

üç el havaya ateş etmesi ve üst katta sokağı izleyen 1946 doğumlu Sultan Özdemir'e isabet eden kurşun yaralanması sonucu ölenin hayatını kaybettiği olayda sanığın eyleminin olası kastla öldürme suçunu oluşturduğu belirtilerek, eylencenin coşkusu ile hareket eden failde, meydana gelen ölüm sonucuna ilişkin bir kabullenme söz konusu olmadığı halde, hatalı değerlendirmeye düşülerek failin eylemi olası kast ile gerçekleştirdiği kabul edilmiştir.

İrdelenen tüm bu olaylarda, failerin kusur durumları nitelendirilirken sorulması gereken; *“fail, öngördüğü neticenin gerçekleşeceğini bilse idi, yine de eylemi gerçekleştirir miydi?”* sorusudur. Bu soruya *“evet”* cevabını verebiliyor ve böylece failin sonucu kabullendiğini belirleyebiliyorsak, ancak bu halde suçun olası kast ile işlendiği söylenebilir. Söz konusu yargı kararlarında, sorulan bu soruya *“evet”* cevabı verilememesine rağmen, yine de failerin olası kast ile hareket ettiklerinin kabul edilmesinin nedeni; özellikle coşku ve sevincin paylaşıldığı düğün, asker uğurlaması, şampiyonluk gibi kutlamalarda ortaya çıkan silahla ateş etme olaylarının engellenmek istenmesidir. Oysa yanlış olan bu kabul yerine; failin eylemini bilinçli taksir ile gerçekleştirdiğini kabul etmek, cezanın tayininde 5237 sayılı TCK'nın 61. maddesinde düzenlenen kriterleri göz önünde bulundurmamak, takdir hakkını alt ve üst sınır aralığında kullanmak ve failin kusurunun ağırlığına göre cezayı belirlemek doğru olacaktır.

SONUÇ

Yukarıdaki başlıklar altında genel olarak taksir kavramı ve unsurları, bilinçli taksirin kavram ve unsurları, bilinçli taksirin normal (bilinçsiz) taksir ve olası kasttan farkı irdelenmiş; uygulamadaki sorunlar ve kavramlardaki karışıklık örneklerle giderilmeye çalışılmıştır. Kısaca tekrarlamak gerekirse taksir, özensizlik ve dikkatsizlik sonucu, öngörülebilecek neticenin öngörülememesi ve iradi davranış ile istenmeyen neticenin meydana getirilmesi; bilinçli taksir, istenmeyen neticenin öngörülmesine rağmen, yeteneğine, şansına, tecrübesine güven gibi nedenlerle neticenin gerçekleşmeyeceği inancıyla hareket edilmesi; olası kast ise, doğrudan istenmeyen neticenin öngörülmesi ve kabullenilip olursa da olsun denilmesi, neticenin meydana gelmesinde duyarsız kalınmasıdır. İster bilinçli ister bilinçsiz taksir, isterse de olası kast olsun, tüm bu kusurluluk hallerinde davranış iradidir. Aksi halde kusurdan değil, kaza veya tesadüften bahsedilebilir. Sonuç olarak ihmalin iradi olduğu hallerde; neticenin öngörülememesi söz konusu ise *taksir*, öngörülmesine rağmen istenmemesi söz konusu ise *bilinçli taksir*, öngörülüp duyarsız kalınması söz konusu ise *olası*

kast, öngörülüp istenmesi söz konusu ise *doğrudan kast* söz konusu olabilecektir⁵⁷.

KAYNAKÇA

Alimena, F; La copla nella teoria generale del reato, Palermo, 1947.

Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, Caner; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2009.

Bakıcı, Sedat; Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

Carrara; Programma di diritto criminale, parte generale, Lucca, 1871.

Demirbaş, Timur; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011.

Erem, Faruk/ Danışman, Ahmet/ Artuk, Mehmet Emin; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1997.

Hakeri, Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

İçel, Kayıhan/ Evik, Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler II, İstanbul, 2007.

İçel, Kayıhan; Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk, İstanbul, 1967.

Kelsen, Hans; Nedensellik ve İsnadiyet, (Çev.Zeki Hafızoğulları) AÜHFD. C. XXXV. S. 1-4

Koca, Mahmut/ Üzülmez, İlhan; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.

Maggiore; Diritto penale, I, Bologna, 1951.

Manzını; Trattato di diritto penale italiano, Cilt I, Torino, 1961.

Mezger; Strafrecht (Diritto penale), Padova, 1935 (Çeviren, Filippo Mandaları).

Mır Puig; Derecho penal parte general, 7. Baskı, Barcelona, 2007.

Özbek, Veli Özer; Türk Ceza Kanununun Anlamı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.

Özen, Mustafa; Ceza Hukukunda Taksir, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

57 Zafer, s. 237-238.

Özgenç, İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2005.

Özgenç, İzzet; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2008.

Sabatını; Istituzioni di diritto penale, parte generale, Cilt I, Catania, 1946.

Taner, Tahir; Ceza Hukuku, İstanbul, 1953.

Topaç, Tahir Hami; Türk Hukukunda Taksir, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Yaşar, Osman/ Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa; Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Zafer, Hamide; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta, İstanbul, 2011.